

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Raporu

2016-IV

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
İdare Merkezi
Anafartalar Mah. İstiklal Cad. No:10 06050 Ulus Altındağ Ankara

E-mail: odemeler.dengesi@tcmb.gov.tr

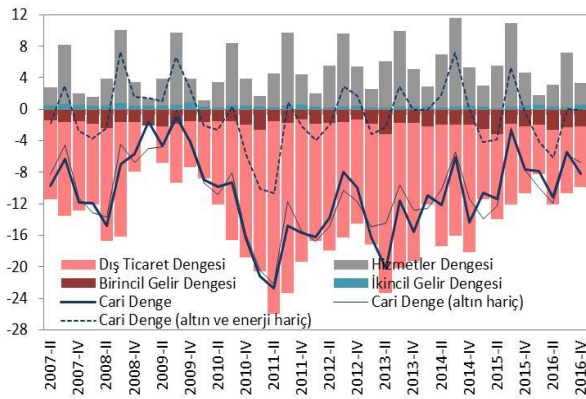
İÇİNDEKİLER

1. CARI İŞLEMLER HESABI	04
1.1. Mal İhracatı	05
1.2. Mal İthalatı	06
1.3. Hizmetler Hesabı	06
1.4. Birincil ve İkincil Gelir Dengesi	08
2. FİNANS HESABI	09
2.1. Doğrudan Yatırımlar.....	10
2.2. Portföy Yatırımları.....	11
2.3. Diğer Yatırımlar-Efektif ve Mevduatlar	12
2.4. Diğer Yatırımlar-Krediler	12
2.5. Rezervler	13
3. ULUSLARARASI YATIRIM POZİSYONU	19
4. EK TABLOLAR	23
KUTULAR	
Kutu Net Hata Noksan	15

1. Cari İşlemler Hesabı

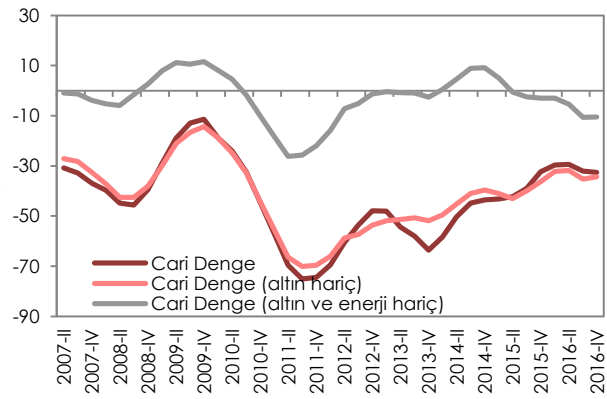
2016 yılının dördüncü çeyreğinde, dış ticaret dengesindeki iyileşme eğiliminin devam etmesine karşılık, turizm gelirlerindeki düşüğe bağlı olarak hizmetler dengesindeki yaşanan bozulma nedeniyle cari işlemler açığı sınırlı bir miktarda yükselmiştir. Yılın son çeyreğinde 8,1 milyar ABD doları düzeyinde cari işlemler açığı verilmiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler açığı ise 0,1 milyar ABD doları düzeyinde kalmaktadır. Bu dönemde dış ticaret dengesi 0,7 milyar ABD doları iyileşirken, hizmetler dengesi 1,3 milyar ABD doları bozulmuştur. Birincil ve ikincil gelir dengesinde ise belirgin bir değişim olmamıştır.

Grafik 1. Cari İşlemler Dengesi
(mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

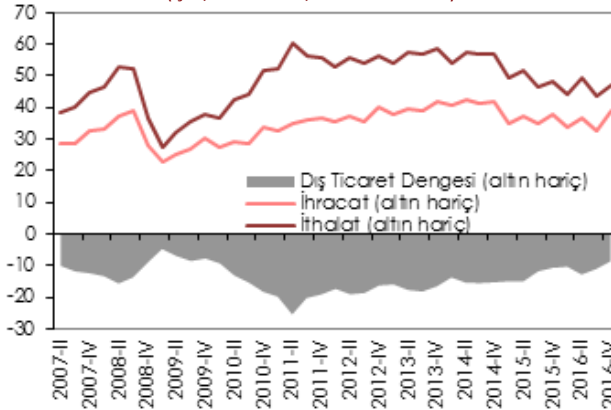
Grafik 2. Cari İşlemler Dengesi
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Yıllık bazda incelendiğinde, 2016 yılı ikinci çeyreğinden itibaren cari açıkta gözlenen artış eğiliminin, 2016 yılı son çeyreğinde de devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde yıllıklandırılmış cari açık bir önceki çeyreğe kıyasla 0,5 milyar ABD doları artışla 32,6 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Altın hariç cari açık ise 0,9 milyar ABD doları düşerek 34,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Öte yandan, altın ve enerji hariç yıllıklandırılmış cari işlemler açığı bir önceki çeyreğe kıyasla 0,2 milyar ABD doları düşerek 10,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 3. Dış Ticaret Dengesi (Altın hariç)
(çeyreklik, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Cari açığın en önemli belirleyicisi olan dış ticaret açığı yılın dördüncü çeyreğinde bir önceki yıla göre 0,7 milyar ABD doları düşüş göstermiş ve 9,9 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Altın

hariç bakıldığında, iyileşme 2,1 milyar ABD doları olmaktadır. Altın hariç yıllıklandırılmış dış ticaret dengesi yılın son çeyreğinde 42,6 milyar ABD doları düzeyinde olmuştur.

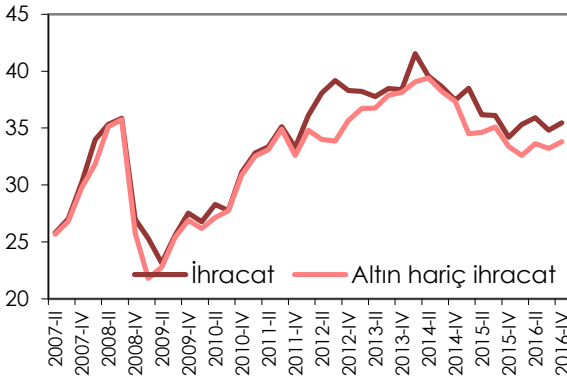
1.1 Mal İhracatı

Jeopolitik gelişmeler ve küresel talepteki zayıf seyir ihracat artışlarını kısıtlasa da AB ülkelerindeki ılımlı iç talep koşullarının desteğiyle, 2016 yılı son çeyreğinde ihracat reel ve nominal bazda artmıştır. İhracat fiyatlarındaki düşüşün yavaşlaması da nominal ihracat artışını destekleyen bir unsur olmuştur. Bu dönemde ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,7 artarak yıllık 142,6 milyar ABD dolarına ulaşırken, reel olarak yüzde 5,7 oranında artış göstermiştir. 1,7 milyar ABD doları tutarındaki altın ihracatının etkisi dışlandığında, nominal ve reel bazda ihracat artışları sırasıyla yüzde 2,4 ve 3,9 olmuştur.

Mevsimsellikten arındırılmış veriler de, yılın son çeyreğinde reel ve nominal bazda hem toplam hem de altın hariç ihracattaki artış eğilimine işaret etmektedir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış ihracat bu dönemde bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,9; altın hariç ihracat yüzde 1,7 oranında artmıştır.

Grafik 4. Nominal İhracat

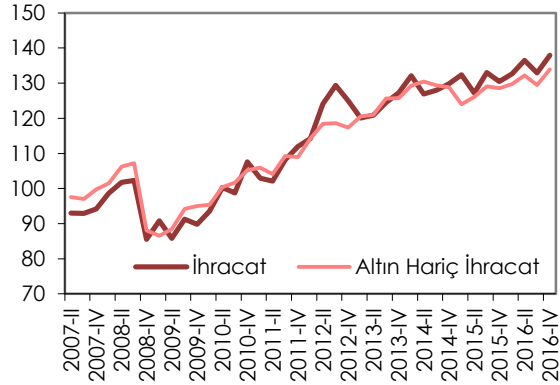
(Mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 5. Reel İhracat

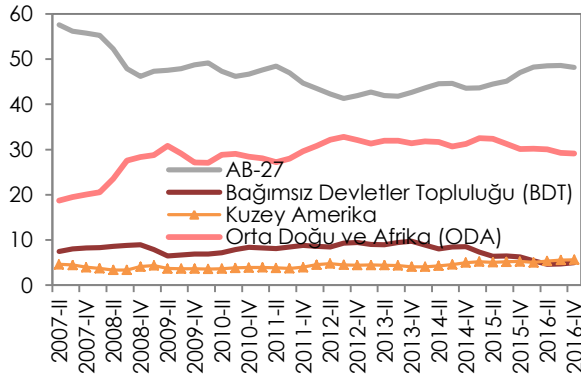
(Mevsimsellikten arındırılmış, ihracat miktar endeksi 2010=100)

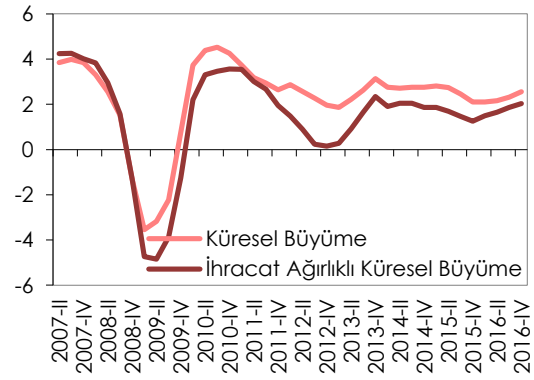
Kaynak: TÜİK.

2016 yılında, AB ülkelerindeki ılımlı iç talep koşullarının devam etmesi, jeopolitik gelişmeler nedeniyle ihracatta yaşanan daralmayı büyük ölçüde telafi edici bir rol oynamıştır. 2016 yılının son çeyreğinde, Rusya ile ilişkilerde normalleşme sürecinin başlaması etkilerini göstermeye başlamış, Rusya'nın içinde olduğu Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinin payındaki düşüş eğilimi tersine dönmüştür. Irak'a yapılan ihracatın 2014 yılı ilk çeyreğinden sonra ilk kez yıllık bazda artış göstermesi Orta Doğu ve Afrika (ODA) ülkelerine yapılan ihracattaki düşüşü sınırlayan önemli bir gelişme olmuştur. En büyük ihracat pazarı olan AB ülkelerine yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payı son çeyrekte sınırlı bir oranda düşse de yüksek seviyelerini korumuştur.

Ülkelerin Türkiye ihracatındaki payları ile ağırlıklandırılmış küresel büyüme oranı artış eğilimini sürdürmektedir. İhracat ağırlıklı küresel büyüme oranı 2016 yılı dördüncü çeyreğinde yıllık yüzde 2,6 oranında gerçekleşirken, aynı dönemde küresel büyüme oranı yüzde 2,0 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 6. İhracatta Seçilmiş Bölge Payları (Altın hariç)
(6-aylık hareketli ortalama, yüzde)

Kaynak: TÜİK.

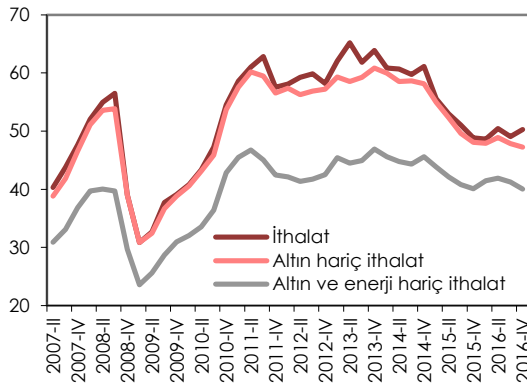
Grafik 7. Dış Talep Göstergeleri
(yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TCMB.

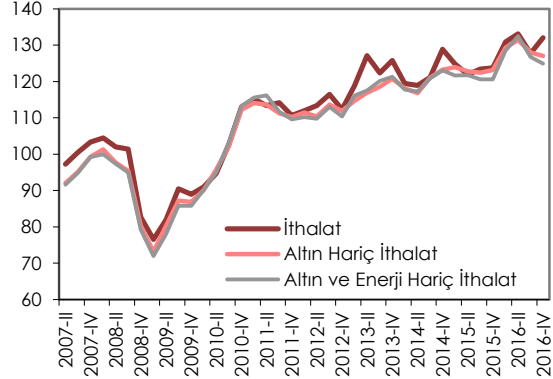
1.2 Mal İthalatı

İç talepteki zayıf seyir ve reel kurdaki değer kaybı ithalat artışlarını sınırladıysa da, petrol fiyatlarındaki kademeli yükseliş ve yüklü altın ithalatı nedeniyle ithalat yılın son çeyreğinde nominal ve reel bazda artmıştır. Bu dönemde ithalat bir önceki yıla göre yüzde 2,9 artarak yıllık 198,6 milyar ABD dolarına ulaşırken, reel olarak yüzde 5,1 oranında artış göstermiştir. Öte yandan, son çeyrekte gerçekleştirilen 3 milyar ABD doları tutarındaki altın ithalatı dışlandığında ithalat yıllık yüzde 1,6 oranında düşüş göstermiştir.

Mevsimsellikten arındırılmış verilere göre ithalat yılın son çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre artmıştır. Bu dönemde ithalat nominal ve reel bazda sırasıyla yüzde 2,5 ve 3,3 oranında artış göstermiştir. Öte yandan, altın ve enerji kalemleri dışlandığında ithalatta geçen çeyrekte başlayan düşme eğiliminin devam ettiği görülmektedir.

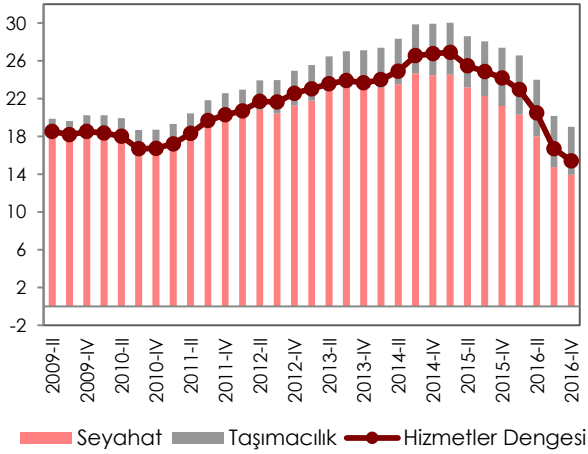
Grafik 8. Nominal İthalat
(Mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK.

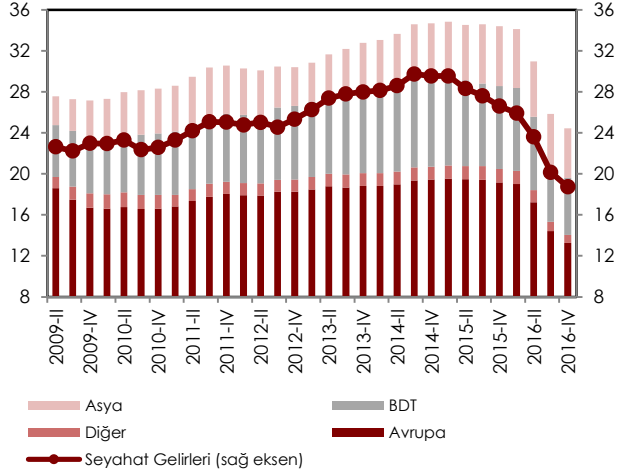
Grafik 9. Reel İthalat
(Mevsimsellikten arındırılmış, İthalat miktar endeksi, 2010=100)

1.3 Hizmetler Hesabı

Seyahat ve taşımacılık gelirlerindeki düşüş eğilimine bağlı olarak hizmetler hesabı fazlasında özellikle 2015 yılı başlarından itibaren belirginleşen düşüş eğilimi 2016 yılı son çeyreğinde de devam etmiştir. Bu dönemde, yıllıklandırılmış hizmetler hesabı fazlası bir önceki yılın aynı dönemine göre 8,8 milyar ABD doları azalarak 15,4 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Bu azalışın 7,3 milyar ABD dolarlık kısmı net seyahat gelirlerinden, 1,1 milyar ABD dolarlık kısmı ise net taşımacılık gelirlerinden kaynaklanmıştır.

Grafik 10. Hizmetler Hesabı Seyahat ve Taşımacılık
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

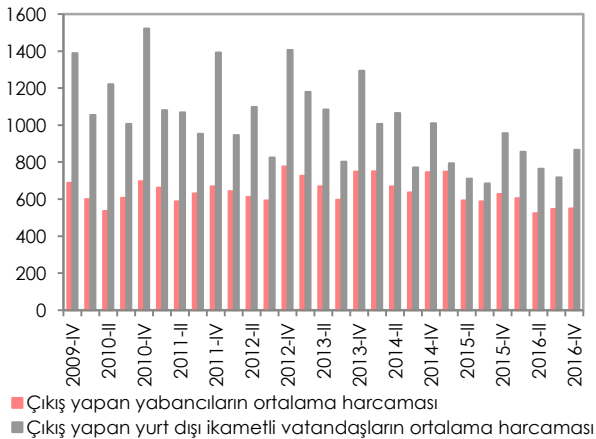
Grafik 11. Türkiye'ye Gelen Turistlerin Bölge Dağılımı ve Seyahat Gelirleri(sol eksen: yıllıklandırılmış, milyon kişi;
sağ eksen milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK.

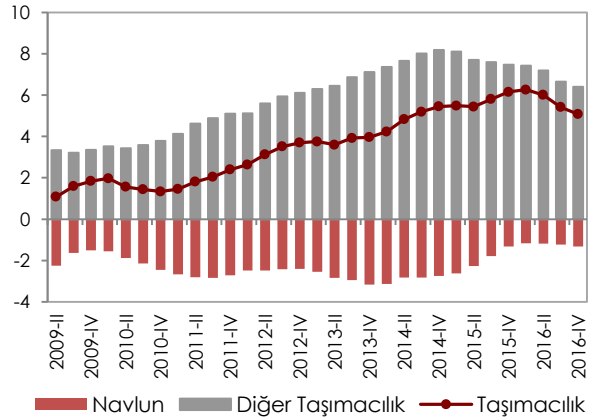
2016 yılının dördüncü çeyreğinde net seyahat gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,8 milyar ABD doları azalmış, yıllık net seyahat gelirleri 14 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Bu dönemde, turist sayısı yıllık yüzde 21 daralmış; yılın tamamındaki daralma yaklaşık yüzde 30 olmuştur. Ülke grupları açısından bakıldığında bütün ülke gruplarının bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla önemli azalışlar gösterdiği gözlenirken; en yüksek düşüşler Amerika ve Avrupa ülkelerinde gerçekleşmiştir.

Yabancı ziyaretçilerin ve yurt dışında ikamet eden vatandaşların ülkemizde gerçekleştirdiği ortalama harcama tutarı söz konusu dönemde yıllık bazda azalmıştır. Yabancıların ortalama harcamaları geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 12 azalarak 550 ABD doları; yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımızın ortalama harcamaları ise yüzde 9 azalarak 867 ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

Taşımacılık kaleminden kaynaklanan net gelirlerde 2014 yılının ilk çeyreğinden itibaren görülen yıllık artış eğilimi 2016 yılı ikinci çeyreğinden itibaren tersine dönmüştür. Yılın son çeyreğinde net taşımacılık geliri yüzde 23,6 oranında azalmıştır. Bu dönemde net navlun gelirleri yıllık yüzde 37,6 artarken, diğer taşımacılık gelirleri yüzde 14,6 oranında azalmıştır.

Grafik 12. Ortalama Harcama
(ABD doları/kışi)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 13. Taşımacılık ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

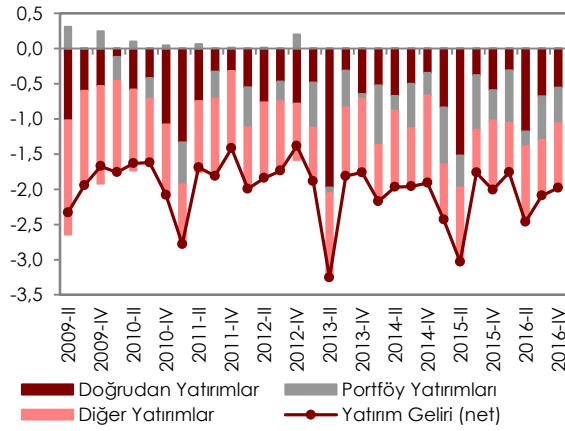
Kaynak: TÜİK, TCMB.

1.4 Birincil ve İkincil Gelir Dengesi

Net ücret ödemeleri ve yatırım geliri toplamından oluşan birincil gelir dengesi açığı yılın son çeyreğinde yıllık bazda önemli bir değişim göstermemiştir. 2016 yılı tamamında ise birincil gelir dengesi, önceki yıla kıyasla 0,7 milyar ABD doları iyileşme göstermiştir. Söz konusu iyileşmede, temelde portföy ve faiz gelirlerindeki artış etkili olmuştur. Öte yandan, ücret ödemeleri kaleminden kaynaklanan net çıkışlar yılın tamamında 0,3 milyar ABD doları artış göstermiştir.

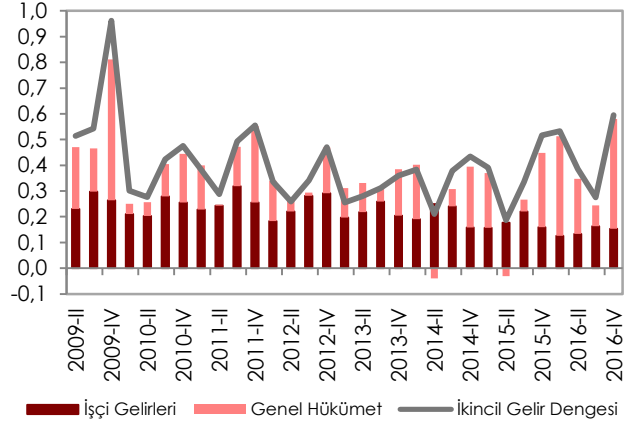
Genel hükümet ve diğer sektörlerin cari transferlerinden oluşan ikincil gelir dengesinde net girişler, bir önceki yılın aynı dönemine göre artarak 0,6 milyar ABD doları olmuştur. Bu artışta, genel hükümete yapılan transferlerdeki artış etkili olmuştur. Yılın tamamında ise, genel olarak artış eğilimi sergileyen transferler 1,8 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

Grafik 14. Yatırım Geliri (Net) Kompozisyonu
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 15. İkincil Gelir Dengesi ve İşçi Gelirleri
(milyar ABD doları)

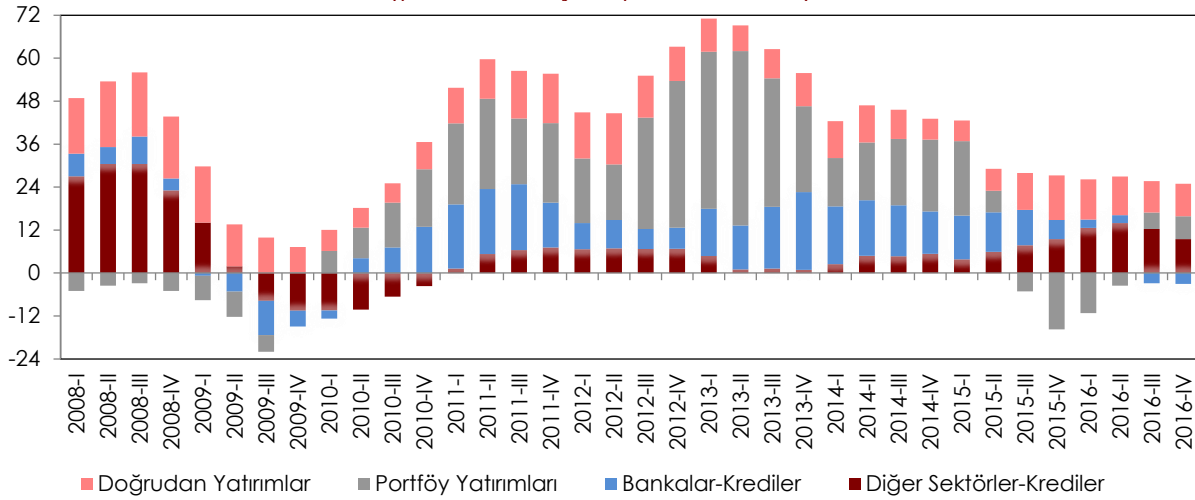
Kaynak: TCMB.

2. Finans Hesabı

Amerikan Merkez Bankası (FED)'nin faiz artırımlarında hızlı davranmayacağı beklentisi ile küresel risk iştahında 2016 yılının Şubat ayında başlayan görece iyileşme, yılın son çeyreğinde sona ermiştir. Kasım ayında gerçekleşen ABD seçimleri sonrasında ABD'de destekleyici maliye politikasıyla büyümenin ivme kazanacağı ve Fed'in para politikasını öngörülenden hızlı sıkılaştıracağı beklentileri güçlenmiştir. Söz konusu gelişmeler Kasım ayından itibaren sermaye akımlarının gelişmekte olan ülkelere yönelmesine yol açmıştır. Bölgemizdeki jeopolitik siyasi gelişmelerin yoğunlaşarak devam etmesi portföy ve diğer yatırım girişlerine bu dönemde etki eden ülkemize özgü olumsuz ayrıştırıcı unsur olmuştur.

Ödemeler dengesi finans hesabına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, doğrudan yatırım girişlerinde bir süredir görülen gerilemenin bu dönemde de devam ettiği görülmektedir. Yılın üçüncü çeyreğinde, portföy yatırımları yükümlülük kalemi kaynaklı başlayan çıkış yönlü hareket, Kasım ayıyla birlikte hızlanmıştır. Diğer yatırım girişlerinde, ekonomik büyümenin ivme kaybetmesinin etkisi ile azalma gerçekleşmiş, bankacılık sektörü kredi net geri ödeyici konumunu sürdürürken, diğer sektörlerin yurt dışı kredi kullanımları ivme kaybetmeye devam etmiştir.

Grafik 16. Finans Hesabı Alt Kalemleri (Yükümlülükler)
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

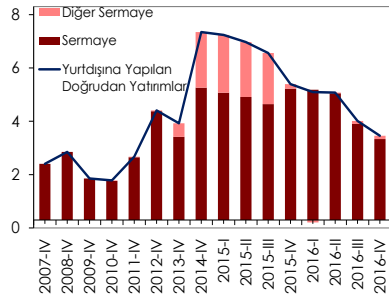

Kaynak: TCMB.

2.1 Doğrudan Yatırımlar

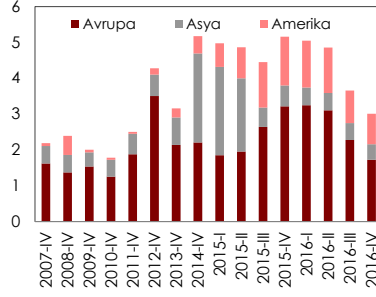
Yurt dışına doğrudan yatırımlar, bir önceki çeyreğe göre, Aralık ayında gerçekleşen büyük montanlı bir işlemin etkisi ile artarken, geçen senenin aynı dönemine göre gerilemiştir. 2015 yılıyla birlikte gerek başlıca yatırım bölgesi olan Avrupa genelinde varlık fiyatlarının görece olarak toparlanması, gerekse Irak, Rusya gibi bölge ülkeleri ile ortaya çıkan jeopolitik siyasi gelişmelerin etkisi ile yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlarda gerileme eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu eğilim 2016 dördüncü çeyrek itibarıyla da devam etmiş ve yurt dışına doğrudan yatırımlar bir önceki yılın aynı dönemine göre azalarak 893 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde Avrupa ülkeleri yatırım yapılan ana bölge olmaya devam ederken, sektör olarak hizmetler sektörüne yönelik yatırımlar ilk sırada yer almıştır.

Grafik 17. Yurtdışına Yapılan Doğrudan Yatırımlar
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

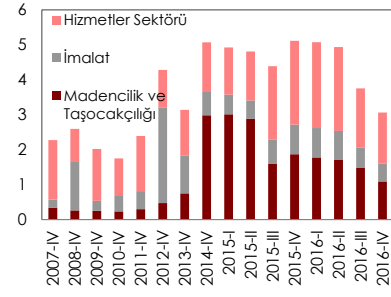
Kaynak: TCMB.

Grafik 18. Coğrafi Dağılım
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 19. Sektörel Dağılım
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

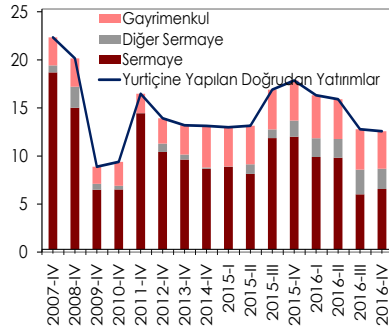

Kaynak: TCMB.

Yurt dışı yerleşiklerin ülkemizde gerçekleştirdiği doğrudan yatırımlar temelde sermaye ve gayrimenkul yatırımlarından oluşmaktadır. Bir süredir azalma eğiliminde olan yurt içine doğrudan sermaye yatırımları bu eğilimini 2016 yılı dördüncü çeyreğinde de devam ettirmiştir. Avrupa'nın genelinde gözlenen durgunluğun devam ediyor olması ve jeopolitik siyasi gelişmelerin bölgemize yönelik risk algısını olumsuz yönde etkilemesi doğrudan yatırım girişlerinde bu dönemde ortaya çıkan azalışın temel nedenini oluşturmuştur.

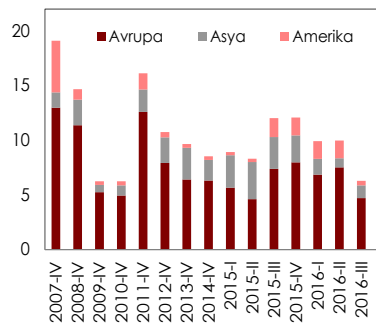
2016 yılı dördüncü çeyreği itibarıyla, bölgesel olarak Avrupa en fazla sermaye yatırımının geldiği bölge olmaya devam ederken, hizmetler sektörü en fazla yatırım çeken sektör olmuştur. Öte yandan, yurt içine doğrudan yatırımların diğer önemli bileşeni olan gayrimenkul yatırımları, 2012 yılında yabancılara Türkiye'de mülk almayı kolaylaştıran ilgili yasanın değiştirilerek uygulama tebliğinin çıkarılması ile birlikte 2013 yılından başlayarak hızlı bir artış göstermiştir. 2016 yılı dördüncü çeyreğinde gayrimenkul yatırımları, bir önceki yılın aynı dönemine göre bir miktar azalarak 944 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 20. Yurtiçine Yapılan Doğrudan Yatırımlar
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

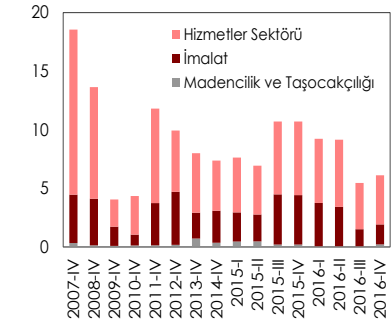
Kaynak: TCMB.

Grafik 21. Coğrafi Dağılım
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 22. Sektörel Dağılım
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

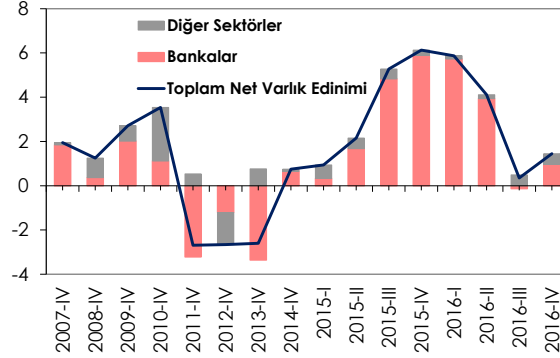

Kaynak: TCMB.

2.2 Portföy yatırımları

Portföy yatırımlarının temel seyri yurt dışı yerleşiklerin yurt içinde yaptığı yatırımlar tarafından belirlenmektedir. Portföy yatırımları yurt içi yerleşiklerin yurt dışındaki yatırımları (portföy yatırımları net varlık edinimi) ile yurt dışı yerleşiklerin yurt içindeki yatırımları (portföy yatırımları net yükümlülük oluşumu) toplamından oluşmaktadır. Bankalar ve diğer sektörlerin toplamından oluşan yurt içi yerleşiklerin yurt dışındaki portföy yatırımları, yılın dördüncü çeyreğinde bankaların likidite tercihlerinin bir sonucu olarak yurt dışı portföylerini artırmaları nedeniyle artış göstermiştir.

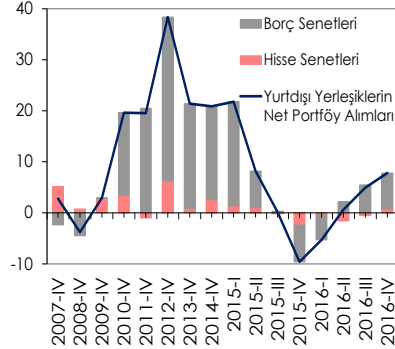
Grafik 23. Portföy Yatırımları – Net Varlık Edinimi
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

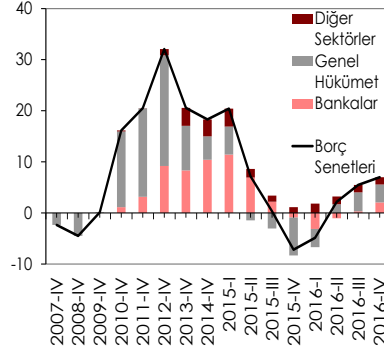
Ekim ayında güçlü gerçekleşen portföy girişlerinden sonra Kasım ayındaki Amerikan seçimleri ertesinde, Fed'in para politikasını öngörülenden hızlı sıkılaştıracağı beklentilerinin güçlenmesi, gelişmekte olan ekonomilerden portföy çıkışlarına neden olmuştur. Enstrüman bazında bakıldığında, dördüncü çeyrekte genel hükümetin yurt içinde ihraç ettiği borç senetlerinde kuvvetli çıkış yönlü hareket gözlenirken, özel sektörün borçlanma senetleri ve hisse senetlerinde toplamda giriş yönlü hareket gerçekleşmiştir.

Grafik 24. Yurtdışı Yerleşiklerin Yurtiçinde Net Portföy Alımları
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

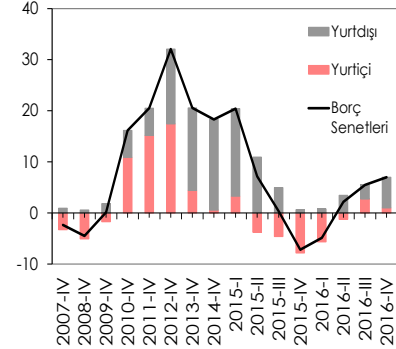
Kaynak: TCMB

Grafik 25. Borç Senetlerinde Net İhraçların Sektörel Dağılımı
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB

Grafik 26. Borç Senetleri Net İhraçlarda Yurtiçi-Yurtdışı Dağılımı
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB

2.3 Diğer Yatırımlar-Efektif ve Mevduatlar

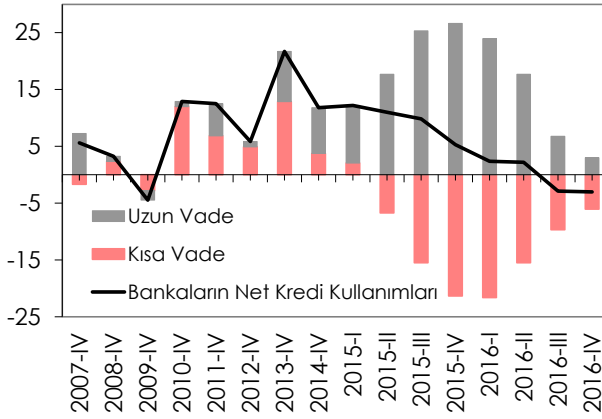
Ödemeler dengesinde diğer yatırımların önemli bir bileşenini oluşturan efektif ve mevduatlar, yurt içi sektörlerin yurt dışı mevduatları ile yabancıların Türkiye’deki mevduatlarından oluşmaktadır.

Dördüncü çeyrekte, bankaların yurt dışındaki mevduatları azalmıştır. Bankaların yurt dışı muhabir hesaplarından oluşan mevduat varlıkları, temelde yurt içi ve yurt dışı yerleşiklerin döviz tevdiat hesaplarındaki değişim ile bankaların döviz likidite ve portföy yatırım tercihlerinden etkilenmektedir. Bu çerçevede, dördüncü çeyrekte, bankaların artan döviz kuru volatilitésinin bir sonucu olarak yurt dışı muhabir mevduatlarını güçlendirdikleri düşünülmektedir.

Bankacılık dışındaki sektörlerin yurt dışındaki mevduatları gerilemiştir. İlgili işlemleri yansıtan diğer sektörler kalemi, Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) tarafından derlenen verileri kullanılmaktadır. BIS’e üye ülkelerde Türk vatandaşları adına tutulan mevduatların, ilgili merkez bankaları tarafından BIS’e raporlanması sonucu derlenen bu kalem, sermaye girişlerinin arttığı dönemlerde genel olarak artış eğiliminde olurken, döviz kurlarında hareketliliğin yüksek olduğu ve yurt dışından sermaye girişlerinin azaldığı dönemlerde ise yurt içi yerleşiklerin bu mevduatları kullanması neticesinde azalma eğiliminde olmaktadır. Söz konusu mevduat verisi, BIS’ten yaklaşık dört ay gecikme ile elde edildiğinden, 2016 dördüncü çeyrek rakamı geçici ve tahmin rakamını yansıtmakta olup bu dönemde bir miktar azalma göstermiştir.

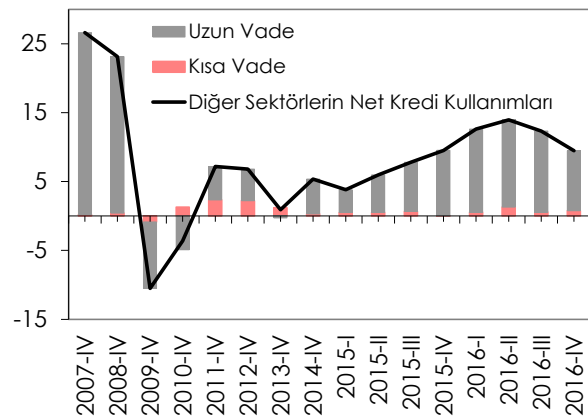
Efektif ve mevduatların net yükümlülük kaleminde, yurt dışı bankalara ve kişilere ait mevduatın gerilemesi kaynaklı azalış kaydedildiği görülmektedir. Söz konusu kalem, uzun vadeli Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesabı (KMDTH) adı altında yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın Merkez Bankası’nda bulunan mevduatları ile yurt dışı bankaların ve yurt dışı yerleşik kişilerin mevduatlarından oluşmaktadır. 2016 yılı dördüncü çeyrekte ilgili kalemde gözlenen azalışın, yabancıların Türkiye pozisyonlarını azaltmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Grafik 27. Efektif ve Mevduat - Varlıklar
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

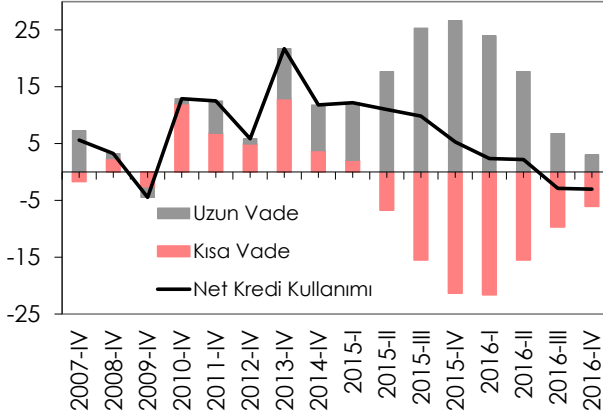
Grafik 28. Efektif ve Mevduat - Yükümlülükler
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

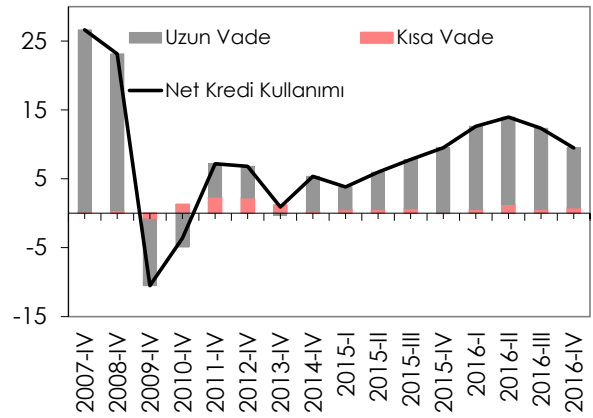
Kaynak: TCMB.

2.4 Diğer Yatırımlar - Krediler

Diğer yatırımlar kredi girişlerinde, ekonomide gerçekleşen daralmanın da etkisi ile azalma gerçekleşmiş, bankacılık sektörüne net girişler eksiye dönerken, diğer sektörlerin yurt dışı kredi kullanımları ivme kaybetmeye devam etmiştir. Yurt dışı kredi borçlanmalarında 2016 yılı dördüncü çeyrekte, bankalar 253 milyon ABD doları net kredi geri ödeyicisi olurken diğer sektörlerin 714 milyon ABD doları net kredi kullanımı gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Grafik 29. Bankaların Net Kredi Kullanımları
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

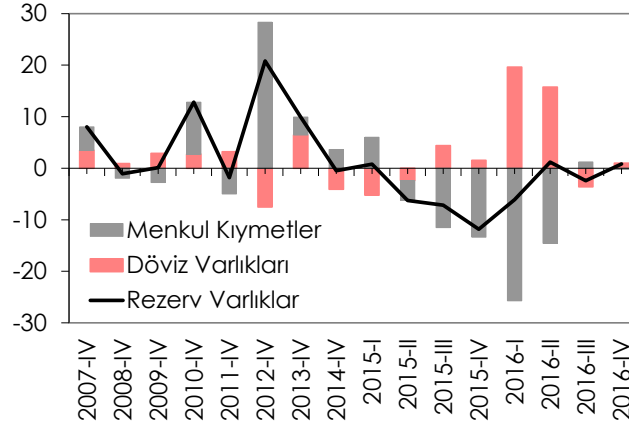
Kaynak: TCMB.

Grafik 30. Diğer Sektörlerin Net Kredi Kullanımları
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB

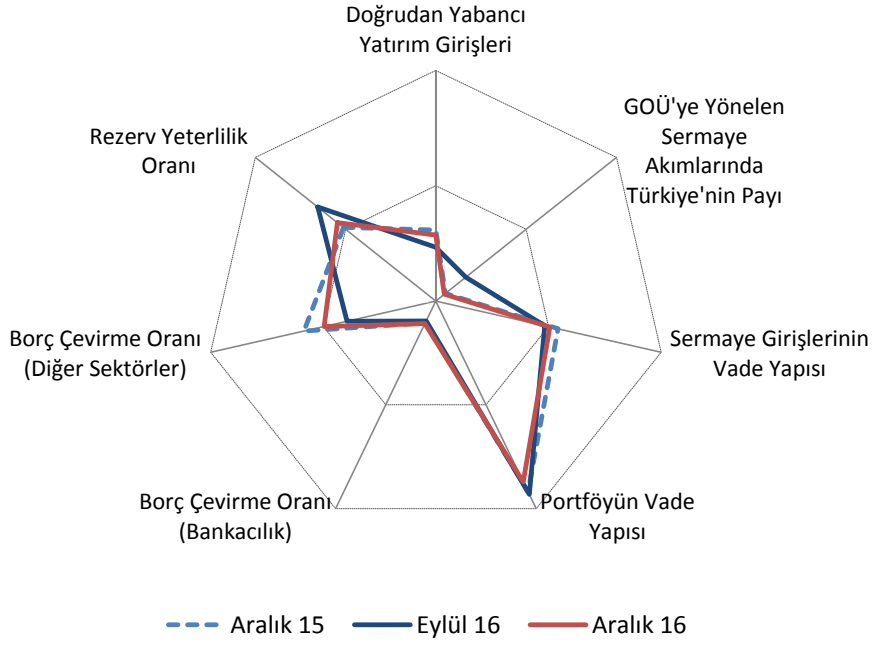
2.5 Rezervler

Merkez Bankası rezervleri dördüncü çeyrekte de 4,8 milyar ABD doları azalış kaydetmiştir. Portföy ve diğer yatırımlar kaynaklı çıkışlar, rezerv varlıklarındaki azalışın temel nedenini oluşturmuştur.

Grafik 31. Rezerv Varlıklar
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

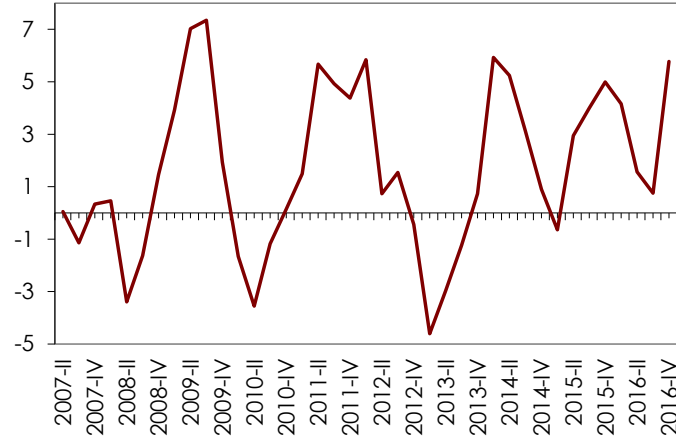
Finansman unsurlarının kalitesi yönünden değerlendirildiğinde, bir yıl öncesi aynı çeyreğe göre, diğer sektörün borç çevirme oranı bir miktar gerilerken, diğer unsurlar mevcut konumlarını korumuşlardır.

Grafik 32. Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi*

Kaynak: TCMB.

* Dışarıya doğru genişleme iyileşmeyi yansıtmaktadır.

Net Hata ve Noksan (NHN) kalemi 2016 yılının dördüncü çeyreğinde artı 6,7 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda bakıldığında, dördüncü çeyrekte oniki aylık birikimli NHN'nin 11 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleştiği ve toplam döviz gelirlerine oranının da yüzde 5,8 seviyesinde olduğu görülmektedir (Kutu 1).

Grafik 33. NHN'ın Toplam Döviz Gelirlerine Oranı
(yıllıklandırılmış, yüzde)

Net Hata Noksan: Teorik Çerçeve

Ödemeler dengesi istatistikleri, tanım gereği, ülkenin yurt dışı yerleşikler ile olan tüm ekonomik işlemlerini kapsamaktadır. Türkiye'nin ödemeler dengesi istatistiklerinin derlenmesinde kullanılan temel veri kaynağı Merkez Bankası da dâhil bankaların yaptıkları raporlamalar olmakla birlikte banka raporları dışında ilgili sektörlerden elde edilen idari kayıtlar ve anket yöntemi ile elde edilen veriler de, tüm ekonomik işlemleri tam ve en doğru şekilde kapsayabilmek adına yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ödemeler dengesi derleme ilkelerinden biri, bir işlemin borç ve alacak olmak üzere, birbirine eşit iki kayıtla tutulduğu çift kayıt muhasebe sistemidir. Bu koşulun sağlanması için işlemin her iki kaydının piyasa değeri üzerinden kaydedilmesi ve mülkiyet değişiminin gerçekleştiği dönemde eş anlı olarak yapılması gerekmektedir. Bu kayıt sisteminin sonucu olarak da "Cari İşlemler Hesabı" ve "Sermaye Hesabı"nın toplamının her zaman "Finans Hesabı" kalemine eşit olması gerekir.

$$\text{Cari İşlemler Hesabı} + \text{Sermaye Hesabı} = \text{Finans Hesabı}$$

Ancak, uygulamada, bu teorik eşitliğin gerçekleşmesi hemen hemen imkansızdır. Verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi, değerlendirme ve ölçme ile kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; sonuç itibarıyla oluşan farklar Net Hata Noksan (NHN) kalemine "kalıntı" şeklinde yansımaktadır. Bu kalem, finans hesabından, cari işlemler hesabı ve sermaye hesabının çıkarılmasıyla elde edilmektedir.

$$\text{Finans Hesabı} - \text{Cari İşlemler Hesabı} - \text{Sermaye Hesabı} = \text{Net Hata Noksan}$$

NHN'ye yol açan unsurları üç farklı temelde özetlemek mümkündür:

Kapsam: Yurtdışı yerleşikler ile yapılan tüm işlemler, kullanılan veri kaynakları tarafından, tamamen kapsanmamış olabilir.

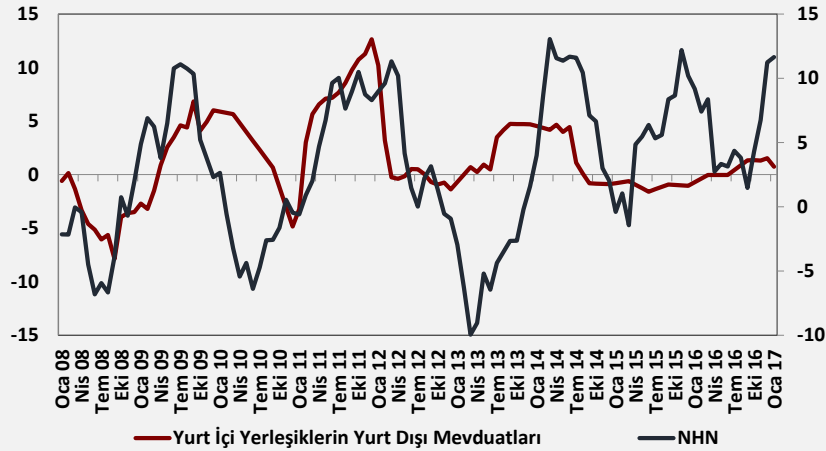
Değerleme ve Ölçme: Aynı işlem için gerekli borç ve alacak kaydının her biri için farklı veri kaynakları kullanılıyorsa, veri kaynakları bu işlemi farklı değerlerde ölçebilir.

Kayıt Zamanı: Aynı işlem için farklı veri kaynaklarından elde edilen borç ve alacak kayıtları farklı dönemler için raporlanmış ve dolayısıyla farklı dönemler için kaydedilmiş olabilir.

Türkiye’de NHN’ye Yol Açan Bazı Etmenler

Bu bölümde, yukarıda belirtilen kavramlar çerçevesinde, Türkiye’de NHN’ye yol açan bazı etmenler incelenecektir. Yurt içi yerleşiklerin yurt dışındaki mevduatlarının, ödemeler dengesinde kapsam yönünden NHN’ye yol açan önemli bir kalem olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye’de yerleşik kişilerin (bankalar hariç) yurt dışı bankalardaki mevduatları için, verinin toplanabileceği herhangi bir veri kaynağı bulunmamaktadır. Bu nedenle, ilgili veri için Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) tarafından yayımlanmakta olan “Yerel Bankacılık İstatistikleri¹” veri kaynağı olarak kullanılmaktadır. Ancak, söz konusu veriler kapsam açısından iki eksiklik taşımaktadır. Birinci olarak, BIS’e raporlamayı sadece 46 ülke yapmakta ve tüm ülkeler kapsamamaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin bu 46 ülke dışındaki mevduat varlıkları bilgisine ulaşılamamaktadır. İkinci olarak, yerleşiklik ilkesi temelinde derlenen BIS verisinin kapsamının, bu kuruluşa raporlama yapan üye ülkelerde “Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişi olarak mevduat hesabı açtıranlar” ile sınırlı olduğu bilinmektedir. Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurt dışındaki iştiraklerine ait mevduatlar, yerleşikleri olduğu ülkenin mevduatı olarak değerlendirilmekte ve dolayısıyla BIS Türkiye verisine dahil olmamaktadır. Grafik 1, NHN ile yurtdışı yerleşiklerin mevduatındaki değişmeyi bir arada göstermektedir. Grafikten de izlenebildiği üzere, 2013 yılına kadar bu değişken ile NHN yakın hareket göstermektedir.

Grafik 1: NHN ve Yurt İçinde Yerleşik Kişilerin Yurt Dışı Mevduatları*
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

* Veriler yıllıklandırılmış olup milyar ABD doları cinsindedir. Grafikte artı değerler, yurtdışı mevduat azalışına, eksi değerler ise yurtdışı mevduat artışına işaret etmektedir.

TÜİK tarafından aylık olarak yapılan çalışmayla, gümrük beyanname formlarıyla birlikte düzenlenen faturalardan elde edilen bilgiler çerçevesinde hesaplanan “navlun ve sigorta” gelir ve gider” kalemleri, yerleşik olduğu ülke yerine taşıma araçlarının bayrağına göre kaydedilmektedir. “Türk sahipli ancak yabancı bayraklı” gemilerin yabancı taşıma aracı olarak istatistiklerde yer alması,

¹ Yerel bankacılık istatistikleri çerçevesinde BIS’e, yurt dışı yerleşiklerin Türkiye’de yerleşik bankalardaki mevduatları raporlanmaktadır. Benzer şekilde, BIS’e üye diğer ülkeler de kendi yurt içi yerleşik bankalarında, yurt dışı yerleşiklerin mevduatlarını raporlamaktadır. BIS tarafından toplulaştırılan veriler aracılığıyla, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurt dışı mevduat varlıkları takip edilebilmektedir.

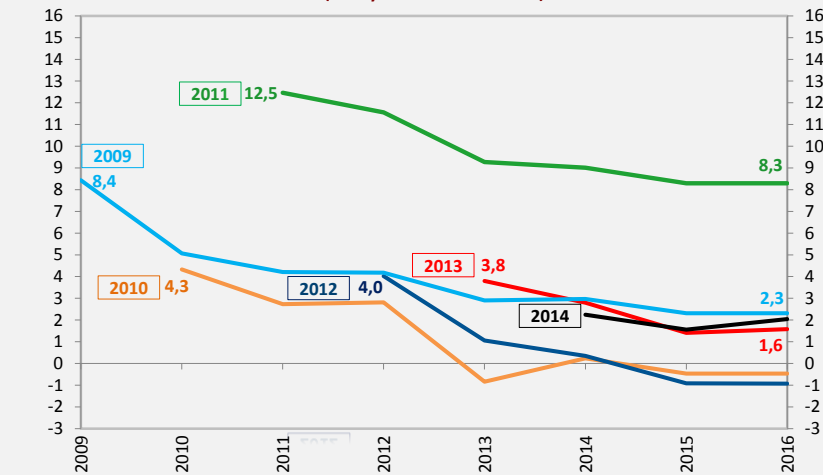
“değerleme ve ölçme” kapsamında NHN’ye yol açabilmektedir.

Türkiye’nin ödemeler dengesi istatistiklerinde ilgili ayın verisi, yaklaşık altı haftalık bir gecikme ile yayımlanmakta ve bu gecikme süresi uluslararası uygulamalara göre oldukça kısa olarak değerlendirilmektedir. İstatistiklerin güncelliğini kaybetmeden kullanıcılara ulaşmasını amaçlayan bu uygulama, yayım tarihinde mevcut olmayan verilerin yerine geçici nitelikteki verilerin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Örneğin, Turizm ve Bavul Anketleri’nin sonuçları ile BIS tarafından yayımlanan veriler, üç aylık dönemler halinde yayımlanmakta ve bu zaman içinde kullanılan geçici nitelikteki veriler, kayıt zamanı açısından NHN’ye yol açmaktadır.

NHN Kaleminin Güncellenmesi ve Diğer Ülkelere Göre Büyüklüğü:

Ödemeler dengesi istatistikleri ve dolayısıyla NHN kalemi, hem geçici nitelikteki verilerin zaman içinde kesinleşmesi, hem de yeni bir kaynaktan veri derlenmeye başlanması nedeniyle güncellenebilmektedir. Bu çerçevede, yıllık ödemeler dengesi istatistikleri baz alınarak, 2009 yılından 2014 yılına kadar yapılan çalışmaların NHN kalemi üzerindeki etkileri Grafik 2’de gösterilmektedir. Buna göre, yıllık NHN düzeylerinin ilk yayımlandığında yüksek artı değerler aldığı, ancak ödemeler dengesi istatistiklerini oluşturan verilerdeki güncellemeler sonucu sürekli aşağı yönlü revize edildiği gözlenmektedir. Örneğin, 2009 yılında 8,4 milyar ABD doları artı değer alan NHN’nin, takip eden yıllarda yapılan çalışmaların sonucunda 2016 yılında 2,3 milyar ABD dolarına kadar gerilediği görülmektedir. Yine ilk açıklandığında artı değer alan 2010 ve 2012 yılı NHN kaleminin, takip eden üçüncü yılın sonunda eksi değerlere gerilediği görülmektedir. Öte yandan, 2011 yılı NHN verisi, ilk açıklandığında 12,5 milyar ABD doları artı değer kaydetmişken, 2016 yılında 8,3 milyar ABD dolarına gerilemiştir. 2009-2014 yılları değerlendirildiğinde, ilk açıklanan NHN verisinin iki yıl içinde ortalama olarak yüzde 45,7 azaldığı görülmekte; dört yıl içerisinde ise NHN’nin ilk açıklandığı değerine göre yaklaşık yüzde 80,0 azaldığı görülmektedir.

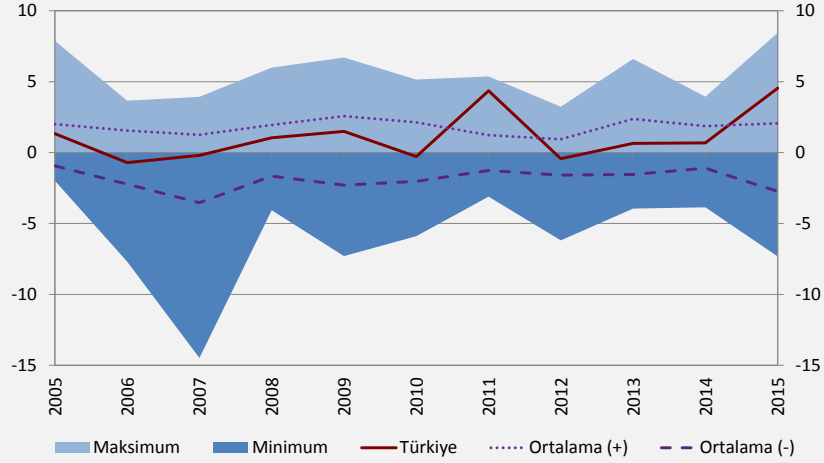
Grafik 2: Yıllar İtibarıyla NHN Kalemi, 2009-2014
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Türkiye ile seçilmiş 20 ülkenin² NHN karşılaştırmasına Grafik 3'te yer verilmiştir. NHN'nin toplam döviz gelirlerine³ oranı incelendiğinde, incelenen dönem boyunca minimum ve maksimum değerler ile karşılaştırıldığında, Türkiye verisinin sınırlar dahilinde ve oldukça istikrarlı bir seyir izlediği gözlenmektedir. Ayrıca, artı ve eksi değerdeki NHN ortalamalarına göre, 2011, 2015 ve 2016 yılının 3. çeyreği dışında, Türkiye verisinin ortalamaların altında seyrettiği görülmektedir.

Grafik 3: Ülke Karşılaştırmaları: NHN / Toplam Döviz Gelirleri (yüzde)

Kaynak: IMF-International Financial Statistics.

Sonuç olarak, çalışmada üç kavram çerçevesinde son yıllarda Türkiye'de NHN'ye yol açtığı düşünülen unsurlar incelenmiştir. Değişen ekonomik konjunktüre ve yapıya bağlı olarak ortaya çıkabilen bu unsurlar ödemeler dengesi veri derlenmesinin dinamik yapısı çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar ile ele alınmakta, bu çalışmaların sonuçları da revizyonlar ile ödemeler dengesi istatistiklerine yansıtılmaktadır.

² ABD, Almanya, Arjantin, Birleşik Krallık, Brezilya, Çekya, Çin, Güney Afrika, Hindistan, İspanya, İsviçre, İtalya, Japonya, Kore Cumhuriyeti, Norveç, Portekiz, Rusya, Tayland ve Yunanistan.

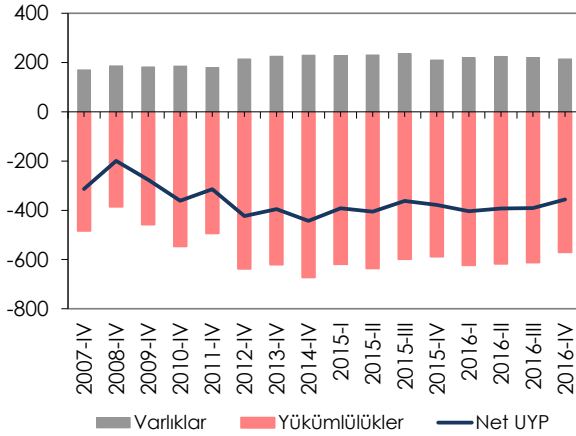
³ Toplam döviz gelirleri bir ülkenin ödemeler dengesi tablosunda yer alan ve cari işlemler hesabı altındaki toplam mal ihracatı gelirleri, hizmet gelirleri, birincil gelir dengesindeki gelir kalemi ve ikincil gelir dengesinin toplamından oluşmaktadır.

3. Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Türkiye'nin yurt dışı varlıkları ile yurt dışına olan yükümlülüklerinin farkı olarak tanımlanan net Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP), 2016 yılının son çeyreğinde iyileşme göstermiştir. Bu iyileşmede, değer ve kur hareketleri belirleyici olmuştur. 2016 Aralık sonu itibarıyla, UYP verilerine göre, Türkiye'nin net yükümlülük pozisyonu yılın üçüncü çeyreğine kıyasla 35,0 milyar ABD doları iyileşerek 356,0 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde, yurt dışı varlıklar yüzde 2,8 azalırken, yükümlülükler yüzde 6,7 oranında gerilemiştir.

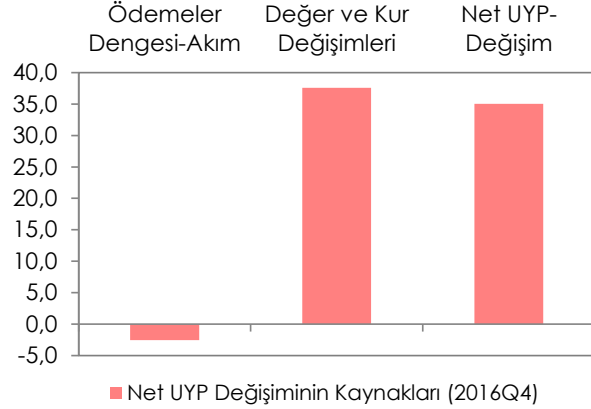
Ödemeler dengesi kaynaklı akım işlemler ile stok UYP verilerinin karşılaştırmasına dayalı bütünleşik UYP hesaplarına bakıldığında, söz konusu iyileşmenin ödemeler dengesi kaynaklı hareketlerden ziyade, değer ve kur değişimlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Yılın son çeyreğinde, üçüncü çeyreğe göre BIST Ulusal 100 Endeksi yüzde 2,2 artarken, Türk lirasının ABD doları karşısında yüzde 17,9 oranındaki değer kaybı kur ve fiyat değişimlerini belirleyen temel gelişme olmuştur.

Grafik 34. Net UYP, Varlıklar ve Yükümlülükler
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 35. Ödemeler Dengesi ve UYP
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Sektörel olarak değerlendirildiğinde, finansal olmayan şirketleri kapsayan diğer sektörlerin 284 milyar ABD doları ile en yüksek net yükümlülük pozisyonunu taşıdığı, bunu 195 milyar ABD doları ile bankacılık sektörünün izlediği görülmektedir. Söz konusu sektörlerin toplama katkıları yüzde 83,9 olup, bu sektörlerdeki gelişmeler UYP'nin genelini belirlemektedir. Diğer taraftan, Merkez Bankası geleneksel olarak net varlık pozisyonu taşıırken, genel hükümetin net yükümlülük pozisyonu bulunmaktadır. 2016 yılının son çeyreğinde de, ilgili sektörel dağılımın ve katkıların değişmediği izlenmektedir.

Tablo 1. Sektörel UYP (milyar ABD doları)

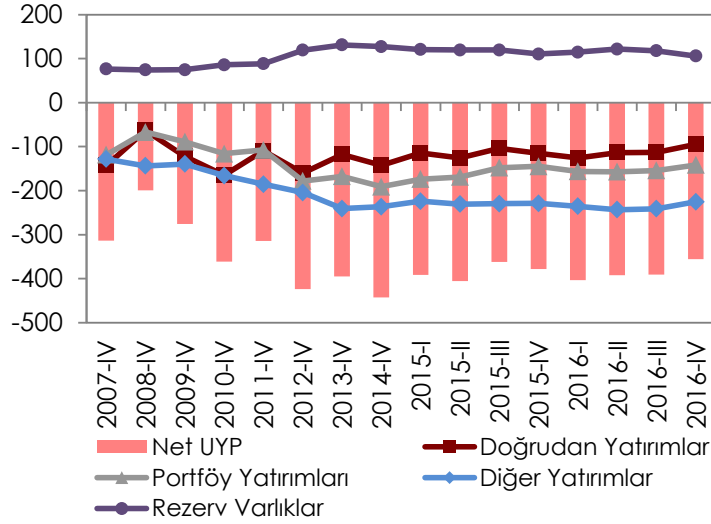
Sektör	2015			2016-I			2016-II			2016-III			2016-IV		
	Var.	Yük.	Net	Var.	Yük.	Net	Var.	Yük.	Net	Var.	Yük.	Net	Var.	Yük.	Net
Genel Hükümet	2,1	-93,9	-91,8	2,2	-97,0	-94,8	2,0	-100,3	-98,3	2,0	-100,4	-98,4	1,8	-90,9	-89,1
Merkez Bankası	112,3	-1,3	111,0	116,4	-1,3	115,1	123,6	-1,2	122,4	119,7	-1,0	118,7	107,9	-0,8	107,1
Bankalar	35,9	-197,7	-161,8	41,0	-205,8	-164,9	38,2	-206,5	-168,3	39,7	-202,0	-162,3	42,8	-195,3	-152,5
Diğer Sektörler	68,8	-293,8	-225,0	68,9	-316,7	-247,7	61,1	-309,7	-248,7	59,9	-307,8	-247,9	62,2	-283,8	-221,5
Toplam	210,5	-588,6	-378,1	219,9	-623,2	-403,3	225,1	-617,4	-391,0	221,0	-612,0	-391,0	214,8	-570,8	-356,0

Kaynak: TCMB.

Yatırım araçları detayında incelendiğinde, bir önceki çeyreğe göre net UYP'nin en büyük varlık kalemi olan Merkez Bankası bünyesindeki rezerv varlıklardaki azalış, yükümlülük tarafında

yabancıların DİBS çıkışı kaynaklı portföy yatırımları azalışı ile hisse senetleri ve kredilerde değer ve kur değişimi kaynaklı gerileme, UYP'de yılın son çeyreğinde gözlenen gelişmenin temel kaynaklarını oluşturmaktadır. Rezerv varlıklardaki azalış, reeskont kredileri geri dönüşü, tahvil ihracı ve diğer sebeplerle Hazine hesabındaki artışa rağmen Bankaların TCMB'de tuttıkları hesaplardaki gerileme kaynaklı olmuştur. Yükümlülük tarafında ise doğrudan yatırım, portföy yatırımları ve diğer yatırımlarda ödemeler dengesi işlemleri kaynaklı toplam 6,8 milyar ABD doları girişe rağmen, değer ve kur değişimi kaynaklı toplam 48 milyar ABD doları azalış gerçekleşmiştir.

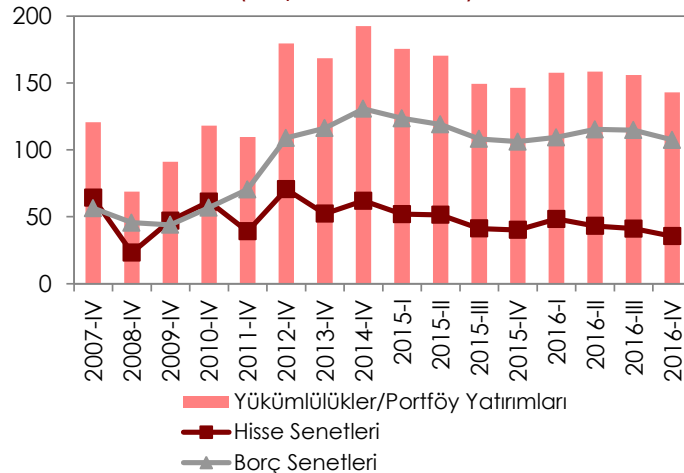
Grafik 36. Net UYP'ye Yatırım Araçlarının Katkısı
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

UYP'nin yükümlülük tarafında yaklaşık 1/4 ağırlığa sahip portföy girişleri enstrüman ve sektör detayında incelendiğinde, 2016 son çeyreğinde, hisse senetleri kaynaklı belirgin bir hareket gözlenmezken, borç senetlerinde DİBS kaynaklı çıkışlar ve Eurobond kaynaklı girişler görülmektedir. Bu dönemde hisse senedi stokunda gözlenen 5,6 milyar ABD doları düzeyindeki gerilemenin 2,1 milyar ABD doları bankalar, 3,5 milyar ABD doları diğer sektörler nezdinde olup, söz konusu gerilemenin neredeyse tamamı kur hareketlerinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, borç senetlerinde gözlenen 7,3 milyar ABD dolarındaki azalış, ödemeler dengesi işlemlerindeki giriş ve çıkışlar birbirini denkleştirici iken esas olarak değer ve kur değişimi kaynaklıdır.

Grafik 37. Yükümlülükler: Portföy Yatırımları
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

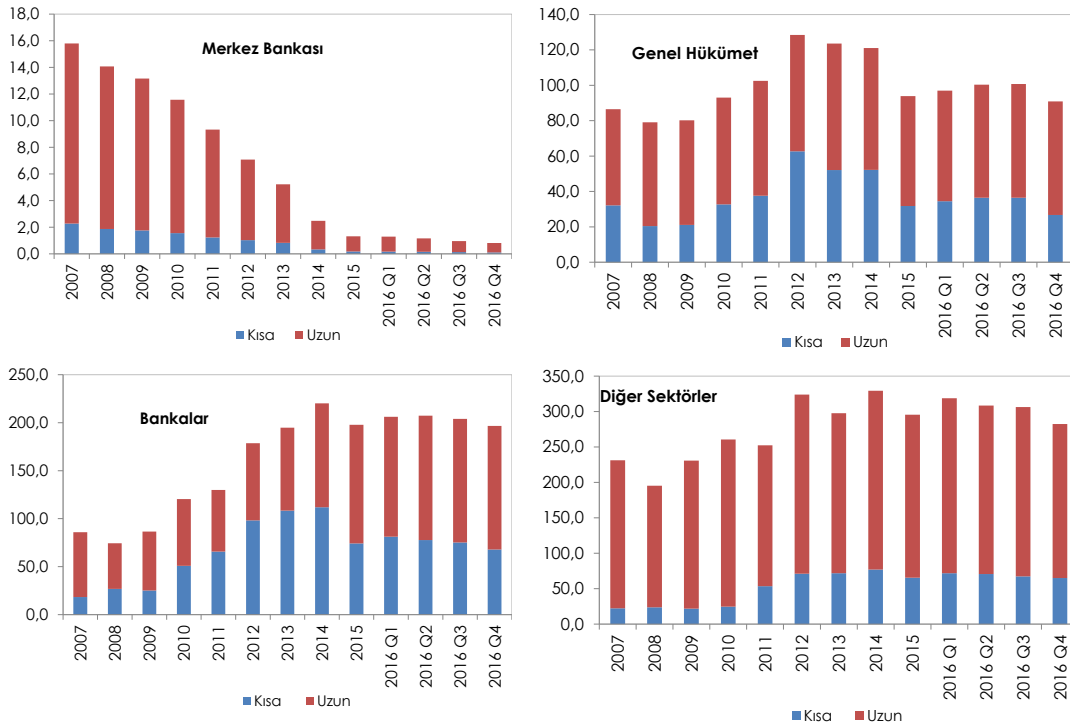
Tablo 2. Yükümlülükler: Portföy Yatırımları Değişimin Kaynakları
(milyon ABD doları)

Akım-Stok İlişkisi	2016Q3	Ödemeler Dengesi İşlemleri	Değer ve Kur Değişimleri	2016Q4
Yükümlülükler/Portföy Yatırımları	155.896	-460	-12.476	142.960
(Hisse Senetleri)	41.128	85	-5.708	35.505
(Genel Hükümet/Borç Senetleri/DİBS)	36.427	-3.460	-6.228	26.739
(Genel Hükümet/Borç Senetleri/Eurobond)	37.196	1.500	-104	38.592
(Bankalar/Borç Senetleri)	31.010	936	-344	31.602
(Diğer Sektörler/Borç Senetleri)	10.135	479	-92	10.522

Kaynak: TCMB.

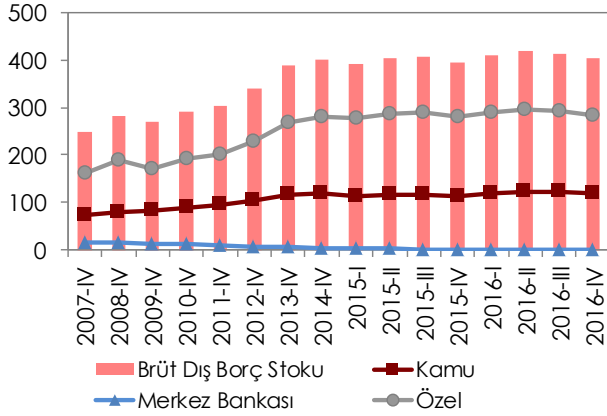
UYP'nin yükümlülük tarafında uzun vadeli kalemlerin ağırlığı korunmaktadır. Sektörler olarak bakıldığında 2016 son çeyreği itibarıyla, Merkez Bankası'nın yüzde 87'sinin, Genel Hükümet'in ve diğer sektörlerin yükümlülüklerinin ise sırasıyla yüzde 71 ve 77'sinin uzun vadeli olduğu görülmektedir. 2015 yılından başlayarak, Merkez Bankası'nın aldığı kararların da etkisi ile bankacılık sektörü yükümlülüklerinin vade yapısında uzun vadenin payının arttığı ve aynı dönem itibarıyla bu oranın yaklaşık yüzde 66 düzeyinde gerçekleştiği gözlenmektedir. Sektörlerin toplamı olarak bakıldığında, 2016 yılı son çeyreğinde UYP yükümlülüklerinin yaklaşık yüzde 72'si uzun vadeli.

Grafik 38. Yükümlülükler: Vade Dağılımı
(milyar ABD doları)

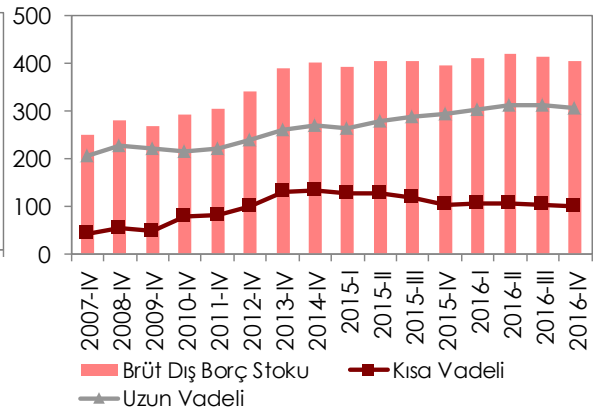

Kaynak: TCMB.

UYP'nin yükümlülük kalemleri temelde dış borç stokunun ana bileşenlerini oluşturmaktadır. İlgili yükümlülük kalemlerinden hareketle dış borç stoku verileri incelendiğinde, yılın dördüncü çeyreğinde dış borç stokunun sınırlı bir azalış göstererek, 404,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Borçlu dağılımına göre, özel sektör yüzde 70'lik payı ile brüt dış borç stokundaki en ağırlıklı sektördür. Vade dağılımına bakıldığında ise son yıllarda kısa vadeli borcun payının düştüğü, uzun vadeli borcun payının ise arttığı izlenmektedir. 2016 dördüncü çeyrek itibarıyla, uzun vadeli borcun payı yüzde 75,8 seviyesindedir.

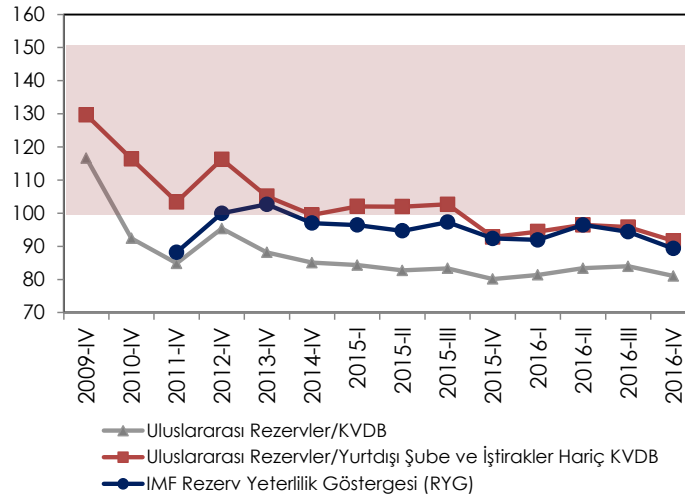
Grafik 40. Dış Borç Stoku: Borçlu Dağılımı
(milyar ABD doları)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

Grafik 41. Dış Borç Stoku: Vade Dağılımı
(milyar ABD doları)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı.

TCMB brüt uluslararası rezerv stoku, 2016 yılı son çeyreğinde bir önceki döneme göre 11,7 milyar ABD doları azalarak 106,1 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Türkiye'nin uluslararası rezervlerinin diğer unsurunu oluşturan bankalar rezervi ise 2,9 milyar ABD doları artarak 23,4 milyar ABD doları olmuştur. Öte yandan, vadesine 1 yıl ve daha az kalan dış borç verisi kullanılarak hesaplanan kalan vadeye göre kısa vadeli dış borçlar (KVDB) bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,0 azalarak 159,8 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, rezerv yeterlilik göstergesi olarak takip edilen toplam uluslararası rezervlerin KVDB stokuna oranı yüzde 81,0 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yurt dışı şube ve iştirakler hariç tutulduğunda söz konusu oran, yüzde 91,6 olarak hesaplanmaktadır. IMF Rezerv Yeterlilik Göstergesi⁴ ise yüzde 89,3 olarak hesaplanmıştır.

Grafik 42. Rezerv Yeterlilik Göstergeleri (yüzde)

Kaynak: TCMB.

⁴ IMF tarafından dalgalı döviz kuru rejimi uygulayan yükselen piyasalar için resmi rezervlerin (%30*kısa vadeli dış borç stoku + %15*portföy yükümlülükleri + %5*geniş para arzı + %5*mal ve hizmet ihracatı gelirleri) toplamına oranı şeklinde tanımlanan ve yüzde 100 ile 150 oranında tutulan rezervlerin "yeterli" olduğu değerlendirilen göstergedir.

4. Ek Tablolar

Ödemeler Dengesi (milyar ABD doları)

	2015	2016	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-32,1	-32,6	1,5
Dış Ticaret Hesabı	-48,1	-40,8	-15,1
Mal İhracatı	152,0	150,2	-1,2
İhracat (fob)	143,8	142,6	
Bavul Ticareti	5,5	5,1	
Mal İthalatı	200,1	191,0	-4,5
İthalat (cif)	207,2	198,6	
Uyarılma: Navlun ve Sigorta	-9,7	-9,0	
Hizmetler Hesabı	24,2	15,4	-36,3
Seyahat (net)	21,2	14,0	
Gelir	26,6	18,7	
Gider	5,4	4,8	
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	3,0	1,5	
Birincil Gelir Dengesi	-9,6	-9,0	-6,8
Ücret Ödemeleri (net)	-0,4	-0,7	
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-3,3	-2,7	
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-2,5	-2,1	
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-3,4	-3,5	
Faiz Geliri	1,7	2,1	
Faiz Gideri	5,2	5,6	
İkincil Gelir Dengesi	1,4	1,8	25,1
İşçi Gelirleri	0,7	0,6	
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	
Finans Hesabı	-21,9	-21,3	-2,7
Doğrudan Yatırımlar (net)	-12,5	-9,1	-26,8
Net Varlık Edinimi	5,1	3,2	
Net Yükümlülük Oluşumu	17,6	12,3	
Portföy Yatırımları (net)	15,7	-6,4	-140,4
Net Varlık Edinimi	6,1	1,4	
Net Yükümlülük Oluşumu	-9,6	7,8	
Hisse Senetleri	-2,4	0,8	
Borç Senetleri	-7,2	7,0	
DİBS'ler	-7,7	0,8	
Hazine Yurt Dışı Tahvil İhracı	0,3	2,7	
Borçlanma	3,0	5,5	
Geri Ödeme	2,8	2,8	
Bankalar (net)	-0,9	2,1	
Diğer Sektörler (net)	1,1	1,4	
Diğer Yatırımlar (net)	-13,4	-6,7	-50,0
Efektif ve Mevduatlar	2,7	1,8	
Net Varlık Edinimi	15,1	5,4	
Bankalar	14,1	7,0	
Yabancı Para	7,4	5,2	
Türk Lirası	6,7	1,7	
Diğer Sektörler	1,0	-1,5	
Net Yükümlülük Oluşumu	12,5	3,6	
Merkez Bankası	-0,9	-0,5	
Bankalar	13,4	4,1	
Krediler	-12,8	-5,3	
Net Varlık Edinimi	0,8	0,2	
Net Yükümlülük Oluşumu	13,6	5,6	
Bankalar	5,3	-3,0	
Kısa Vade	-21,3	-6,0	
Uzun Vade	26,6	3,0	
Genel Hükümet	-1,2	-0,9	
Uzun Vade	-1,2	-0,9	
Diğer Sektörler	9,5	9,5	
Kısa Vade	0,0	0,8	
Uzun Vade	9,5	8,7	
Ticari Krediler	-2,9	-3,3	
Net Varlık Edinimi	-1,0	0,3	
Net Yükümlülük Oluşumu	2,0	3,6	
Diğer Varlık ve Yükümlülükler	-0,3	0,1	
Resmi Rezervlerdeki Değişim	-11,8	0,8	
Net Hata ve Noksan	10,2	11,2	

Kaynak: TCMB.

Uluslararası Yatırım Pozisyonu (milyar ABD doları)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016Q1	2016Q2	2016Q3	2016Q4	16Q4/16Q3
														% Değişim
Net UYP	-313,6	-199,6	-275,8	-361,2	-314,5	-423,6	-395,2	-442,9	-378,1	-403,3	-392,3	-391,0	-356,0	-9,0
Varlıklar	170,1	186,4	182,1	185,9	179,7	214,4	226,2	230,0	210,5	219,9	225,1	221,0	214,8	-2,8
Doğrudan Yatırımlar	12,2	17,8	23,3	24,0	28,3	31,4	33,7	39,9	35,2	35,9	36,8	37,4	38,3	2,4
Sermaye	12,2	17,8	19,9	20,8	23,9	27,5	29,9	33,9	30,6	31,5	32,2	32,9	33,7	2,5
Diğer sermaye	0,0	0,0	3,4	3,2	4,4	3,9	3,7	6,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,6	1,9
Portföy yatırımları	2,0	1,9	1,9	2,2	1,8	1,3	1,0	1,5	1,6	1,4	1,4	1,5	1,3	-14,6
Hisse senetleri	0,1	0,1	0,2	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	-2,9
Borç senetleri	1,9	1,9	1,7	1,9	1,5	1,0	0,6	1,0	1,0	0,8	0,9	1,0	0,8	-20,6
Bankalar	1,4	1,5	1,0	1,2	1,0	0,5	0,5	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,6	-23,7
Diğer Sektörler	0,5	0,4	0,6	0,7	0,5	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-2,7
Diğer yatırımlar	79,5	92,4	82,0	73,7	61,3	62,6	60,5	61,3	63,2	68,0	65,1	64,2	69,1	7,6
Diğer Hisse Senedi ve Katılım Payları	0,8	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5	2,2
Efektif ve Mevduatlar	65,1	79,2	67,7	58,1	45,0	44,7	40,3	40,6	42,2	46,3	43,3	44,1	47,5	7,6
Bankalar	34,6	46,0	40,1	26,6	26,0	24,1	23,3	22,2	23,3	27,9	25,1	26,4	29,8	12,7
Yabancı para	34,6	42,7	37,4	24,0	22,2	18,4	16,9	14,6	17,6	20,7	19,1	20,5	23,4	14,5
Türk lirası	0,0	3,4	2,7	2,5	3,9	5,8	6,4	7,6	5,7	7,1	6,1	6,0	6,4	6,7
Diğer Sektörler	30,5	33,2	27,5	31,6	19,0	20,6	17,0	18,4	18,9	18,4	18,2	17,7	17,7	0,0
Krediler	1,9	2,4	2,6	2,6	2,8	3,6	4,1	5,7	6,2	6,8	6,4	6,5	6,3	-4,0
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	1,8	2,3	2,6	2,5	2,6	3,1	3,0	4,4	5,1	5,7	5,6	5,7	5,7	-0,7
Kısa Vade	1,1	1,5	1,5	1,3	1,0	1,3	1,0	0,8	0,8	1,1	1,0	1,0	0,9	-3,2
Uzun Vade	0,7	0,8	1,1	1,2	1,5	1,7	2,0	3,5	4,3	4,6	4,7	4,7	4,7	-0,2
Genel Hükümet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	1,1	1,3	1,0	1,0	0,8	0,8	0,6	-27,4
Ticari Krediler	10,3	8,6	9,3	10,5	10,9	11,7	13,2	12,2	12,0	11,9	12,4	10,6	12,3	16,5
Diğer Sektörler	10,3	8,6	9,3	10,5	10,9	11,7	13,2	12,2	12,0	11,9	12,4	10,6	12,3	16,5
Diğer Varlıklar	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0,1
Merkez Bankası	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0,1
Rezerv varlıklar	76,4	74,2	74,8	86,0	88,3	119,2	131,0	127,3	110,5	114,6	121,8	117,8	106,1	-10,0
Parasal altın	3,1	3,2	4,1	5,3	9,9	19,2	20,1	20,4	17,6	18,9	20,1	18,8	14,1	-25,4
Özel Çekış Hakları	0,1	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	-4,1
IMF nezdinde rezerv varlıklar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	-4,4
Diğer rezerv varlıkları	73,1	70,8	69,0	79,1	76,8	98,3	109,2	105,3	91,4	94,2	100,2	97,5	90,6	-7,1
Yükümlülükler	483,7	386,0	457,9	547,1	494,2	638,1	621,3	673,0	588,6	623,2	617,4	612,0	570,8	-6,7
Doğrudan Yatırımlar	155,4	80,9	145,4	189,1	137,9	191,6	151,6	182,5	150,1	161,8	150,4	150,8	133,2	-11,7
Sermaye	151,9	75,4	138,0	181,2	130,9	183,8	143,5	174,8	141,5	152,4	140,5	140,1	123,0	-12,2
Diğer sermaye	3,4	5,5	7,4	8,0	7,0	7,8	8,1	7,7	8,6	9,4	9,9	10,7	10,2	-4,7
Portföy yatırımları	120,6	68,7	91,0	118,2	109,5	179,5	168,5	192,6	146,4	157,7	158,4	155,9	143,0	-8,3
Hisse senetleri	64,2	23,1	47,1	61,3	39,1	70,5	52,2	61,9	40,2	48,3	43,2	41,1	35,5	-13,7
Bankalar	0,0	0,0	0,0	0,0	13,5	29,9	17,6	21,4	11,6	14,0	12,9	12,9	10,7	-16,7
Diğer Sektörler	0,0	0,0	0,0	0,0	25,5	40,6	34,6	40,5	28,6	34,3	30,3	28,2	24,8	-12,3
Borç senetleri	56,4	45,6	43,9	56,9	70,5	109,0	116,2	130,7	106,1	109,4	115,3	114,8	107,5	-6,4
Bankalar	0,0	0,0	0,0	1,1	4,2	13,3	21,4	31,4	30,0	29,4	31,5	31,0	31,6	1,9
Yurtiçi	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	1,1	1,2	1,2	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	2,6
Yurtdışı	0,0	0,0	0,0	1,0	3,7	12,3	20,2	30,2	29,2	28,7	30,8	30,4	31,0	1,9
Genel Hükümet	56,4	45,6	43,9	55,5	66,1	94,1	89,9	91,0	66,9	69,8	73,6	73,6	65,3	-11,3
Yurtiçi	32,2	20,4	21,1	32,7	37,5	62,7	52,1	52,2	31,8	34,5	36,4	36,4	26,7	-26,6
Yurtdışı	24,3	25,2	22,9	22,8	28,5	31,5	37,8	38,7	35,1	35,3	37,1	37,2	38,6	3,8
Diğer Sektörler	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	1,5	4,9	8,3	9,3	10,2	10,2	10,1	10,5	3,8
Yurtiçi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3	-17,3
Yurtdışı	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	1,4	4,8	8,1	9,2	9,9	9,9	9,8	10,2	4,6
Diğer yatırımlar	207,7	236,3	221,4	239,7	246,8	267,0	301,2	297,9	292,1	303,8	308,6	305,3	294,6	-3,5
Efektif ve Mevduatlar	26,6	31,4	32,0	44,3	37,6	46,1	53,2	49,1	43,1	49,7	48,2	47,2	43,5	-8,0
Merkez Bankası	15,8	14,1	13,2	11,6	9,3	7,1	5,2	2,5	1,3	1,3	1,2	1,0	0,8	-15,0
Bankalar	10,8	17,3	18,9	32,8	28,3	39,0	48,0	46,6	41,8	48,4	47,0	46,3	42,6	-7,9
Yabancı para	7,0	9,4	10,1	15,2	19,9	27,4	36,9	33,2	32,2	34,3	33,0	31,8	30,5	-4,2
Türk lirası	3,8	7,9	8,8	17,6	8,4	11,6	11,1	13,4	9,6	14,1	14,0	14,5	12,2	-15,9
Krediler	159,6	182,3	166,3	170,6	182,0	192,7	213,9	215,3	214,1	219,3	223,3	221,9	213,0	-4,0
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	#DIV/0!
Bankalar	39,3	40,4	35,6	47,6	58,0	64,9	86,6	94,4	93,0	92,9	94,3	91,8	89,1	-3,0
Kısa Vade	7,5	9,5	6,3	18,1	23,9	29,4	42,8	44,0	20,8	18,9	17,9	16,1	14,5	-9,9
Uzun Vade	31,8	30,9	29,3	29,5	34,1	35,5	43,9	50,4	72,2	74,0	76,4	75,7	74,5	-1,5
Genel Hükümet	30,1	33,5	34,8	36,1	35,0	32,8	32,2	28,7	25,7	25,9	25,4	25,7	24,3	-5,5
Kısa Vade	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	#DIV/0!
Uzun Vade	30,1	33,5	34,8	36,1	35,0	32,8	32,2	28,7	25,7	25,9	25,4	25,7	24,3	-5,5
Diğer Sektörler	90,3	108,5	95,9	86,9	89,0	95,0	95,1	92,2	95,4	100,5	103,6	104,4	99,7	-4,5
Kısa Vade	1,4	1,8	0,9	2,0	2,7	4,2	4,9	4,6	3,8	4,6	5,1	4,8	3,9	-17,8
Uzun Vade	88,8	106,7	94,9	84,9	86,3	90,8	90,2	87,6	91,6	95,9	98,5	99,6	95,7	-3,9
Ticari Krediler	21,5	22,6	21,6	23,4	25,7	26,8	32,7	32,2	33,6	33,4	35,8	34,9	36,9	5,7
Diğer Sektörler	21,5	22,6	21,6	23,4	25,7	26,8	32,7	32,2	33,6	33,4	35,8	34,9	36,9	5,7
Kısa Vade	21,1	22,0	21,1	22,8	25,4	26,4	32,3	31,9	33,1	33,0	35,3	34,5	36,4	5,8
Uzun Vade	0,4	0,6	0,5	0,6	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	1,5
SDR Tahsisatları	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	-4,1

Kaynak: TCMB.

Geçmiş Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Raporlarında Yayımlanan Kutular

2016-III

- Kutu 1. İhracatta Son Dönem Gelişmeleri
- Kutu 2. Yurt Dışı Sermaye Girişleri ve Büyüme: Grafikselsel Bir Analiz
- Kutu 3. Diğer Sektörlerin Uzun Vadeli Kredi Gelişmeleri

2016-II

- Kutu 1. Bütünleşik Uluslararası Yatırım Pozisyonu Tablosu

2016-I

- Kutu 1. Parite Gelişmelerinin Cari İşlemler Hesabı Üzerindeki Etkileri
- Kutu 2. Ödemeler Dengesi Tablosu'nda Gayrimenkul İstatistikleri
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Menkul Değerlerin Son Dönem Gelişmeleri

2015-IV

- Kutu 1. Ödemeler Dengesi İstatistiklerinde Yapılan Yıl Sonu Güncellemeleri
- Kutu 2. Ücret Ödemeleri ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları
- Kutu 3. Türkiye'ye Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımların Gelişimi ve Gelişmekte Olan Ülkeler ile Karşılaştırması
- Kutu 4. Finansal Olmayan Kuruluşların Yurt Dışından Sağladığı Kredilerin Ortalama Vadesi

2015-III

- Kutu 1. Seyahat Gelirindeki Gelişmeler
- Kutu 2. Türkiye ile Rusya Arasındaki Ekonomik İlişkilerin Ödemeler Dengesi İstatistikleri Açısından Değerlendirilmesi
- Kutu 3. Brüt Uluslararası Rezervlerdeki Değişimin Temel Unsurları
- Kutu 4. Net Hata ve Noksan: 2008 Yılı ve Sonrası

2015-II

- Kutu 1. Türkiye'nin Enerji İthalatındaki Son Dönem Gelişmeleri
- Kutu 2. Zorunlu Karşılıklardaki Değişiklik ve Bankacılık Kesimi Dış Borçlanması
- Kutu 3. Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu
- Kutu 4. Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintilerinin Ticari Krediler Üzerine Etkisi

2015-I

- Kutu 1. Cari İşlemler Hesabı'nda 2014 Yılı İçin Yapılan Güncellemeler
- Kutu 2. Türkiye'nin Reel Efektif Döviz Kurlarının Güncellenmesi
- Kutu 3. Uluslararası Yatırım Pozisyonuna Sektörel Bir Bakış
- Kutu 4. Bütünleşik Uluslararası Yatırım Pozisyonu Tablosu

2014-IV

- Kutu 1. Yakın Gelecekte Cari İşlemler Dengesi Üzerinde Etkili Olabilecek Risk Unsurları
- Kutu 2. Ödemeler Dengesi İstatistikleri'nde Dış Ticaret Dengesi Hesabı Altında Yapılan Uyarlamalar
- Kutu 3. Bavul Ticareti
- Kutu 4. Brüt Dış Finansman İhtiyacı Çerçevesinde Rezerv Yeterliliği

2014-III

- Kutu 1. Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçişin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkileri
- Kutu 2. Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredilerin Döviz Kompozisyonu
- Kutu 3. Net Hata Noksan Kalemi ve Seçilmiş Ülkeler Bazında Karşılaştırması

2014-II

- Kutu 1. Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçiş Sürecinde Türkiye Uygulaması
- Kutu 2. Irak'ta Ortaya Çıkan Jeopolitik Gerginliklerin İhracata Yansımaları
- Kutu 3. Bankacılık Sektörünün Yurt Dışında İhraç Ettiği Tahvil ve Bonolar

2014-I

- Kutu 1. Rusya ve Ukrayna'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi İstatistikleri Açısından Değerlendirilmesi
- Kutu 2. Nicel Gevşeme Programıyla İlgili Beklentilerin Türkiye'ye Yönelik Portföy Yatırımlarına Etkisi
- Kutu 3. Net Hata ve Noksan Kalemindeki Güncellemeler

2013-IV

- Kutu 1. Euro Bölgesi İktisadi Gelişmelerinin Doğrudan Yabancı Yatırım Girişine Etkisi
- Kutu 2. Reeskont Kredilerinin Uluslararası Rezervlere Etkisi
- Kutu 3. 2014 Yılı Dış Borç Servisine Yönelik Bir Değerlendirme

2013-III

- Kutu 1. AB Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili Turizm İstatistiklerinde Yapılan Düzeltme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansıması
- Kutu 3. Uluslararası Yatırım Pozisyonu: Türkiye İçin Bir Analiz
- Kutu 4. Özel Sektör Dış Borç Stoku

2013-II

- Kutu 1. Türkiye'nin Elektrik Üretimine Yönelik Enerji İthalatı
- Kutu 2. Altın Dış Ticaretinin Cari Açık Üzerindeki Etkisi ve Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 3. Yatırım Geliri Dengesi ile Uluslararası Faiz Oranları
- Kutu 4. ROM Uygulaması ve Uluslararası Rezervlerdeki Yapısal Değişim

2013-I

- Kutu 1. Türkiye'de Dış Ticaretin Teknolojik Yapısı: 1990-2012 Dönemi
- Kutu 2. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Menkul Değerlerin Vade Yapısı
- Kutu 3. Net Hata ve Noksan Kalemindeki Çıkış Yönlü Hareket

2012-IV

- Kutu 1. Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi
- Kutu 2. İhracatta Yerli ve Yabancı Katma Değer Oranları
- Kutu 3. Turizm İstatistiklerinde Yöntemsel Güncelleme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansıması
- Kutu 4. IMF Kaynak Kullanımı ve Ödemeler Dengesi İstatistikleri
- Kutu 5. Rezerv Yeterliliği Hesaplamasına Yeni Yaklaşım

2012-III

- Kutu 1. Avrupa Birliği ve ODKA Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat (KMDTH) ve Süper Döviz Hesabı (SDH) Hareketleri ile Net Hata ve Noksan
- Kutu 3. Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu

2012-II

- Kutu 1. Avrupa Birliği'ndeki Son Dönem Gelişmeleri ve Sektörel İhracat
- Kutu 2. Türkiye'ye Gelen Ziyaretçilerin Profili Ve Milliyetine Göre Turizm Gelirlerinin Genel Analizi
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Yapısı

2012-I

- Kutu 1. Türkiye'nin İhracat Performansının Ürün ve Ülke Grubu Çeşitlendirmesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi
- Kutu 2. Türkiye'de Yerleşik Kişilerin Yurt Dışındaki Mevduatları ve Net Hata Noksan
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşikler ile Gerçekleştirilen Repo İşlemleri
- Kutu 4. Net Uluslararası Rezervler

2011-IV

- Kutu 1. Kredi Genişlemesi ve Cari İşlemler Dengesi
- Kutu 2. Suriye'de Ortaya Çıkan Gelişmelerin Türkiye'nin İhracatına Yansımaları
- Kutu 3. Cari İşlemler Açığı ve Finansman Kalemleri
- Kutu 4. Euro Bölgesi Borç Krizinin Türkiye'ye Yönelik Sermaye Akımları Üzerine Etkileri
- Kutu 5. Türkiye'ye Yapılan Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları

2011-III

- Kutu 1. Altın İthalatındaki Artış ve Toplam İthalata Etkisi
- Kutu 2. Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi
- Kutu 3. Türkiye'nin Euro Bölgesinin Sorunlu Çevre Ülkelerindeki Finansal Varlıkları

2011-II

- Kutu 1. Cari İşlemler Açığının Genişlemesinde Dış Ticaret Hadlerinin Etkisi
- Kutu 2. Yurt İçi Yerleşiklerin Sermaye Hareketleri Üzerindeki Belirleyiciliği
- Kutu 3. Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduatlar Kapsamında Net Hata ve Noksan Kaleminin Analizi

2011-I

- Kutu 1. Kuzey Afrika'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Sektör Bazında Türkiye'nin Dış Ticaretine Yansımaları
- Kutu 2. Körfez Ülkelerinde Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi Finans Hesapları Üzerindeki Etkisi
- Kutu 3. Bilanço Dışı Yabancı Para Net Genel Pozisyonu Çerçevesinde Swap İşlemlerinin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Kaydı
- Kutu 4. Uluslararası Rezervler ve Kısa Vadeli Dış Borçlar

2010-IV

- Kutu 1. Kriz ve Kriz Sonrası Dönemde Gelişmekte Olan Ülkelere Sermaye Akımlarının Eğilimi ve Türkiye
- Kutu 2. Yurt İçinde Yerleşik Bankaların Yurt Dışı Şubelerinin (Yurt Dışı Şubeler) 2010 Yılı Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkisi
- Kutu 3. Kısa Vadeli Dış Borçlar - 2010 Yılı Gelişmeleri